

12. Юрьева Л. Н. Кризисные состояния / Л. Н. Юрьева. – Днепропетровск : Арт-пресс, 1998. – 164 с.
Yuryeva L. N. Krizisnyye sostoyaniya [Crises States] / L. N. Yuryeva. – Dnepropetrovsk : Art-press, 1998. – 164 p.
13. Guarda A. S. Psychiatric Disorders in Women / A. S. Guarda, K. L. Swartz // Neurologic Disease in Women / ed. Peter W. Kaplan Demos Medical Publishing, Inc. 1998. – P. 379–405.
Guarda A. S. Psychiatric Disorders in Women / A. S. Guarda, K. L. Swartz // Neurologic Disease in Women / ed. Peter W. Kaplan. – Demos : Medical Publishing, Inc. 1998. – P. 379–405.

УДК 159.9. (316.6)

О. І. Хоріна

Received June 19, 2014;

Revised July 17, 2014;

Accepted July 25, 2014.

ОСОБЛИВОСТІ РЕСУРСНИХ УПОДОБАНЬ ПІДЛІТКІВ ЗІ СТАТУСНО-ВІКОВИМИ ВІДМІННОСТЯМИ

У статті представлено результати емпіричного дослідження ресурсних уподобань 626 респондентів підліткового та юнацького віку. В дослідженні брали участь молодші і старші підлітки, які є учнями середніх шкіл міста Києва, вихованці колоній для неповнолітніх обох статей, студенти першого курсу вищих навчальних закладів м. Києва. Респонденти умовно були розподілені на 10 підгруп за ознаками статі, віку і належності до навчального або виховного закладу.

Як ресурсні потреби, що задовольняються в міжособових стосунках, розглянуто такі: любов, статус, гроші, інформація, послуги і товари. Використано методикау УІР (уподобання інтерперсональних ресурсів), адаптовану версію методики ІВІР (Inventory of Wishes for Interpersonal Resources, Foa and Bosman). Пріоритети в отриманні бажаних ресурсів підлітками і юнаками/дівчатами було встановлено на основі аналізу середніх значень ресурсів. Виявлено статистично значущі відмінності в ресурсних уподобаннях.

Ресурс любові виявився однаково важливим для всіх респондентів. Ресурси любові, послуг, грошей та інформації респонденти оцінюють як важливі, а ресурси статусу і товарів отримали нижчі оцінки, як менш важливі. Статистично значущі відмінності інформації, товарів і послуг виявлено для вихованок колонії старшого підліткового віку (15–16 років). Ресурси статусу й інформації статистично відмінні для вихованок колонії юнацького віку, старших 17 років. А ресурс грошей виявився статистично значущим для школярок старшого підліткового віку і студентів першого курсу ВНЗ обох статей. Усі перераховані значущі відмінності було зафіксовано в порівнянні з вихованцями колонії юнацького віку. Це свідчить про те, що чоловіки, які відбувають покарання у виховній колонії цінують у якості ресурсу тільки любов, інші ресурси для них менш важливі ніж для представників підгруп.

Ключові слова: рефлексія, вибір, соціально-психологічні потреби, між-особові стосунки.

Khorina O. I. Peculiarities of Teenagers' Resource Preferences with Status and Age Differences. The article presents the results of empirical research resource preferences of 626 respondents of adolescence and youthful age. Junior and teens who are high school students in Kyiv, student colonies for juveniles of both sexes, first-year students of higher educational institutions in Kyiv took part in the research. Respondents were divided into 10 subgroups of by sex, age and belonging to the the academic or colonies institution.

Love, status, money, information, services, products examined as resources were studied interpersonal relationships. The methods of preferences interpersonal resources (PIR) is adapted version of IWIR (Inventory of Wishes for Interpersonal Resources, by Foa and Bosman). Analysis of the average values of resources allowed defining their importance and distribution among respondents. Statistically significant differences of resource preferences were identified.

Resources love, services, money and information have been evaluated by respondents with higher scores. Resources and status of goods received lower values and occurred to be less important.

Love has no statistically significant differences among the respondents of all subgroups. Among other resources statistically significant differences were determined.

Statistically significant differences of resources information, goods and services resources were identified in colony adolescents (15–16 years). Status and informaion resources were identified in colony adolescents, older than 17 years. The resource of money was statistically significant for schoolgirls teens and first-year students of universities of both sexes. All of these significant differences were recorded in comparison with men colony adolescence. Men appreciated love as the most important resource. Other resources were less important for them.

Keywords: reflection, choice, social and psychological expectations, interpersonal relations.

Хорина Е. И. Особенности ресурсных предпочтений подростков со статусно-возрастными различиями. В настоящей статье представлены ре-

зультаты исследования 626 подростков, юношей / девушек в отношении ресурсов, получаемых в межличностных отношениях. В исследовании приняли участие младшие и старшие подростки, ученики общеобразовательных школ Киева, воспитанники колоний для несовершеннолетних, студенты первого курса высших учебных заведений столицы Украины. Респонденты были условно разделены на 10 подгрупп по признакам пола, возраста и принадлежности к учебному заведению либо колонии.

Любовь, статус, деньги, информация, услуги, товары рассмотрены, как исследуемые ресурсы межличностных отношений. Методика предпочтения интерперсональных ресурсов (ПИР) является адаптированной версией опросника IWIR (Inventory of Wishes for Interpersonal Resources, авторы Foa and Bosman). Важность вышеуказанных ресурсов для подростков определена при помощи анализа средних значений каждого ресурса. Удалось определить статистически значимые различия ресурсных предпочтений.

Ресурсы любви, услуг, денег и информации были оценены респондентами как важные, а ресурсы статуса и товаров получили более низкие значения, т. е. оказались менее важными.

Любовь не имеет статистических значимых различий среди респондентов всех подгрупп. А среди остальных ресурсов статистически значимые отличия были определены.

Статистически значимые различия таких ресурсов, как информация, товары и услуги выявлены у воспитанниц колонии старшего подросткового возраста (15–16 лет). Ресурсы статуса и информации имеют статистически значимые отличия у воспитанниц колонии юношеского возраста, старше 17 лет. А ресурс денег оказался статистически значимым для школьниц старшего подросткового возраста и студентов первого курса вузов обоих полов. Все перечисленные значимые различия были зафиксированы в сравнении с воспитанниками колонии юношеского возраста. Это свидетельствует о том, что мужчины, которые отбывают наказание в исправительной колонии ценят в качестве ресурса только любовь, другие ресурсы для них психологически менее значимы, чем для представителей других подгрупп.

Ключевые слова: рефлексия, выбор, социально-психологические потребности, межличностные отношения.

Постановка наукової проблеми та її значення. Події 2014 р. в Україні показали готовність громадян до відповідальності за вибір якості життя, на пряму бажаного розвитку суспільства, політичний вибір, за міру і спосіб участі в подіях країни тощо. Це означає вибір більшої відповідальності за свою долю, стосунки з людьми, реалізацію свого потенціалу в професії, сім'ї. Які ресурси, навички, якості знадобляться для досягнення бажаного?

Дорослі люди для досягнення мети рефлексують свої можливості і шукають прийнятні способи задоволення дефіциту, домовляються з

іншими, пропонуючи щось як оплату або обмін ресурсами. Формулу продуктивної співпраці запропонував Ерік Берн у вигляді життєвої позиції «я – ок, ти – ок», що визначає цінність кожної особистості [1]. Необхідною умовою плідної співпраці є визнання власної значущості і значущості іншої людини, чіткі уявлення про можливості, ресурси, формовані навички погодження інтересів, планів, виконання домовленостей. У професійній сфері існують дескриптори Національної рамки кваліфікацій, які показують набір і види компетенцій, необхідних для продуктивної професійної самореалізації [3]. НРК виконує функцію «компаса» професійного розвитку, визначаючи напрям і нюанси. Наявність особистісної компетенції в дескрипторах вказує на важливість розвитку особистості, а не тільки її професійних компетенцій.

Рівень міжособових стосунків визначають цінності особистості. Вони регулюють засади створення таких стосунків. Існує сукупність соціальних настанов, сімейних традицій, уявлень, міфів, усвідомлюваних і несвідомих очікувань від себе та інших людей тощо. Для багатьох людей сфера людських стосунків є магічною областю, в межах якої обговорення почуттів, стосунків, очікувань є чимсь неромантичним, раціональним і неприйнятним. Сфера міжособових стосунків залишається невідрефлексованою, незрозумілою для самої людини, тож про що і як вона буде говорити з іншою людиною. Складається ситуація, коли нормою є визначення власних потреб і можливостей стосовно роботи/професії, а стосовно стосунків – ні. Можна говорити про дефіцит рефлексії уявлень про міжособові стосунки, знецінення потреби мати ясність щодо якості стосунків і засад їх створення. Не варто очікувати від дорослих з дефіцитом рефлексії міжособових стосунків відповідних бесід з підлітками, для яких це найголовніша тема. Підлітки схильні бачити себе через стосунки з однолітками. Це дає їм змогу зрозуміти, хто вони насправді, окремо від ставлення до них батьків і вчителів. У період дорослішання їм важливо відділитися від батьків, відчувати себе окремими, важливими, зрозуміти своє місце серед однолітків, навчитися конкурувати, здобувати авторитет і кращі умови.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Вітчизняні та зарубіжні вчені досліджували особливості розвитку підлітків (Л. І. Божович, Н. В. Гришина, Н. І. Крилов, Н. Н. Толстих), особливості формування агресивної поведінки підлітків унаслідок дисфункціональних стосунків батьків (О. Б. Бовть, В. О. Татенко, Б. М. Ткач, С. В. Харченко, Л. В. Чаговець),

соціально-психологічних умов розвитку (О. Ф. Бондаренко, М. Й. Борисhevський, В. П. Зінченко, З. С. Карпенко, Л. Е. Орбан-Лембрик, Н. А. Побірченко, Ю. О. Приходько, М. В. Савчин, В. О. Татенко, Т. М. Титаренко, Н. В. Чепелева, Т. С. Яценко та ін.). Проте соціально-психологічні потреби в ресурсах, які задовольняються підлітками в стосунках, досліджені недостатньо. Це зумовило напрям емпіричного дослідження.

Мета статті – визначити пріоритетність ресурсних уподобань підлітків і проаналізувати їхні особливості у представників різних вікових груп. Завдання: виявити значущі відмінності ресурсних уподобань між групами респондентів, проаналізувати їх та інтерпретувати.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Як ресурсні уподобання ми розглядали такі: любов, послуги, статус, інформація, товари, гроші [5; 3].

Ці ресурси існують на перетині економічної та соціальної психології. Відповідно виділено шість типів ресурсів, які можуть свідчити про потреби людей в задоволенні ресурсів через стосунки: любов – це вираження емоційно забарвлених почуттів поваги, тепла та комфорту; послуги – діяльність і дієва поведінка, що впливає на прийняття особи, та часто праця для інших; товари – матеріальні ресурси (продукція, вироби, об'єкти, матеріали), якими володіє персона і може надати їх іншим людям; гроші – монети, валюта, інші прийняті одиниці обміну цінностями; інформація – це рекомендації, думки, інструкції, ідеї, поради тощо; статус – оцінні судження, визнання, що викликають почуття престижу, гордості. Вищевказані ресурси відіграють важливу роль у соціальній взаємодії (обміні), їхня наявність або відсутність впливає на благополуччя, щастя та задоволеність міжособистісними стосунками. Вони мають статус інтерперсональних ресурсів (Турнер, 1971), оскільки люди можуть обмінюватися ними.

Для виявлення ресурсних уподобань було використано методику Уподобання інтерперсональних ресурсів (UIP), яку реконструювали та адаптували відповідно до методики Inventory of Wishes for Interpersonal Resources (IWIR; Foa and Bosman 1979). Структура методики така: опитувальник містить шість запитань і шість варіантів відповіді, в яких досліджувані визначають пріоритети власних уподобань. Запитання містять шість ситуацій вибору: улюбленої справи, салону краси, способу заробляння грошей; дружини/чоловіка; навчального/тренінгового закладу; магазину одягу. Кожна з відповідей має характеристики шести ресурсів й повинна бути проанжована за мірою значущості

для респондента: від 1 до 5, де варіант 1 означає «зовсім неважливо», а 5 – «надзвичайно важливо». Заборонено вибирати однакові варіанти. Так досліджувані визначають пріоритети ресурсних уподобань.

У попередніх варіантах використання цієї методики ми встановили, що підліткам притаманні не чітко диференційовані ресурсні уподобання, зокрема тим, хто має низький статус у навчальній групі [4]. Також була зафіксована відмінність в свідомому і несвідомому виборі ресурсних уподобань підлітків, що відбувають покарання. Зокрема, використання методики УІР вказує на неусвідомлені пріоритети ресурсних уподобань, а семантичний диференціал з вказуванням шести ресурсів – свідомим визначенням, який ресурс є важливішим, якщо обирати з кожної пари ресурсів. Завдання нашого дослідження: виявити особливості ресурсних уподобань у представників різних вікових груп – молодших та старших підлітків, вихованців виправної колонії, школярів і студентів першого курсу ВНЗ м. Києва.

У дослідженні взяли участь 626 підлітків, 312 хлопців (49,8 %), 314 дівчат (50,2 %). Серед них: 1) школярі двох вікових груп 13–14 років і 15–16 років; 2) підлітки, що відбувають покарання в колонії для неповнолітніх, двох вікових категорій: 15–16 років та 17 років; 3) студенти першого курсу ВНЗ категорії 17+.

Оскільки в кожній вибірці респондентів не було трьох вікових груп для порівняння, а лише дві, виникла потреба визначити припустиму процедуру аналізу отриманих емпіричних даних. Створили таке рішення: всіх респондентів умовно поділити на 10 підгруп. Було створено інтегруючу змінну, умовно названу статусно-віковою, за ознаками приналежності до вибірки (колонія, школа, ВНЗ), вікової групи (13–14 років – молодші підлітки, 15–16 років – старші підлітки, старші 17 років – юнаки та дівчата) та статі (чоловічої, жіночої). Створення інтегруючої статусно-вікової змінної зумовлено потребою подальшого аналізу й інтерпретації отриманих даних (табл. 1)

Таблиця 1

Кількість респондентів у підгрупах

Значення	Кількість респондентів	Частота	%
Валидні М	625		
Пропущені	1		
№ підгрупи	<i>Найменування підгруп респондентів</i>		
1	Вихованці колонії, чоловіки, 15–16 років	48	7,7
2	Вихованки колонії, жінки, 15–16 років	19	3,0

Закінчення таблиці 1

3	Вихованці колонії, чоловіки старші 17 років	102	16,3
4	Вихованки колонії, жінки старші 17 років	79	12,6
5	Учні школи, чоловіки, 13–14 років	76	12,1
6	Учениці школи, жінки, 13–14 років	71	11,3
7	Учні школи, чоловіки, 15–16 років	34	5,4
8	Учениці школи, жінки, 15–16 років	40	6,4
9	Студенти ВНЗ, чоловіки, старші 17 років	52	8,3
10	Студентки ВНЗ, жінки, старші 17 років	104	16,6

Усі операції обробки емпіричних даних виконувалися за допомогою програмного комплексу IBM SPSS.20. Для дослідження статистично значущих відмінностей ресурсних уподобань у різних підгрупах респондентів було застосовано тест структурних відмінностей Бонферроні. Тест Бонферроні – різновид тестів із розрізнення середніх величин, двосторонній, заснованим на z-оцінках. Його доцільно застосовувати для множинних попарних порівнянь середніх значень у кожній з пар, якщо дані непараметричні і мають невелику кількість респондентів в підгрупах, як у нашому випадку.

Було створено таблицю двовимірного розподілу (команди Analysis – Custom Tables), де у ролі змінних було обрано шість ресурсів та номінальна змінна «підгрупи». Оскільки множинне попарне порівняння відрізняється від парного порівняння t-коефіцієнта Стюдента, то p має бути відкоригованим з урахуванням кількості попарних порівнянь, для чого використовується поправка Бонферроні. Зокрема, під час проведення m -незалежних статистичних тестів значущі тільки ті результати, для яких $p < 0,05/m$. [2].

Порівняння середніх значень за стовпцями проводиться для визначення зв'язку міжкатегоріальної змінної в полі стовпці і кількісної змінної в полі рядки. Середні значення змінних ресурсних уподобань (б) визначали залежно від змінної підгрупи респондентів (10).

Середні значення дають змогу зробити висновок, що ресурси мають різні значення в 10 підгрупах респондентів. Для того, щоб зрозуміти, чи може таке розходження вважатися випадковим, звернемося до обчисленого критерію порівняння середніх за стовпцями.

Порівнюючи середні за стовпцями, кожній категорії змінної стовпців присвоюють певну букву. Для групуючої змінної підгруп присвоюємо літери від А до J. Проводимо множинне попарне порівняння середніх значень. Якщо в парі є значущі відмінності, то букву для категорії з меншим середнім значенням розміщуємо в стовпці

відповідної категорії з більшим середнім значенням. Якщо в комірках таблиці літер немає можливо зробити висновок, що середні за стовпцями суттєво не різняться.

Для аналізу та інтерпретації даних створено дві таблиці за допомогою команд Analysis – Custom Tables і внесення вищезазначених змінних: таблиця середніх значень ресурсних уподобань в підгрупах респондентів (табл. 2), таблиця статистично значущих відмінностей ресурсних уподобань серед підгруп респондентів, отримана способом порівняння середніх значень ресурсних уподобань між стовпцями підгруп (табл. 3). Таблицю рейтингу ресурсних уподобань відповідно до середніх значень (табл. 4), ми створили за формулою сортування значень у таблицях xls і внесення назв ресурсів у відповідні комірки для кращого візуального сприймання.

Таблиця 2 використовується для умовного позиціонування ресурсів на шкалі значущості, від 1 балу – «зовсім неважливо» до 5 – «надзвичайно важливо»; таблиця 3 – для виявлення статистично значущих відмінностей у представників підгруп.

Розглядаючи середні значення ресурсу любові, можна сказати, що всі підгрупи респондентів визначають ресурс любові в діапазоні від 3 балів – «важливо» до 4 – «дуже важливо», а самі середні значення вказують на відтінки важливості для кожної підгрупи. Лише ресурс любові не має статистично значущих відмінностей (табл. 4), це означає, що *для всіх підгруп респондентів ресурс любові є важливим*, а відмінності на рівні цифр не є статистично значущими. Така картина дає змогу спростувати стереотип, «що підліткам гроші більш важливі ніж любов». Наші дані показують, що, принаймні для респондентів, що взяли участь в дослідженні, любов є пріоритетним ресурсом в міжособових стосунках.

Ресурс статусу для представників підгруп має значущість від 2,66 балів – «певною мірою важливо» до 3,3 балів – «важливо». Зокрема важливість статусу показують середні значення підгруп старших підлітків колонії обох статей (підгрупи 1,2), старших підлітків школи чоловічої статі (підгрупа 7) і дівчат, вихованок колонії юнацького віку (підгрупа 4). Статистично значущим ресурс статусу виявився для підгрупи 4 – вихованок колонії старших 17 років більшою мірою, ніж для підгрупи 6 – учениць школи віком 13–14 років, що може свідчити про вибір міжособових стосунків, які сприяють почуттю поваги і відповідного ставлення до себе з боку оточення.

Ресурс інформації, зокрема ідей, порад тощо має значущість в діапазоні від 2,91 бала для підгрупи 3 – вихованців колонії, чоловіків старших 17 років до 3,61 бала в підгрупі 2 – вихованок колонії старшого підліткового віку. Статистично значущі відмінності виявлено у вихованок колонії старшого підліткового і юнацького віку (підгрупи 2,4) в парному порівнянні з вихованцями колонії юнацького віку (підгрупа 3), що свідчить про переважний вибір міжособових стосунків, в яких респонденти отримують цінну інформацію і поради.

Середні значення ресурсу грошей – це 3 бали – «важливо» у представників всіх підгруп. Статистично значущі відмінності виявлено у представників 8, 9, 10 підгруп – старших підлітків, учениць середньої школи та студентів першого курсу ВНЗ обох статей на відміну від вихованців колонії юнаків (підгрупа 3). Це може вказувати на специфіку ресурсних уподобань з урахуванням власного соціально-психологічного статусу стосовно самих себе.

Таблиця 2

Середні значення ресурсних уподобань у підгрупах респондентів

№ з/п	Змінна «підгрупи» (вибірка/стать/вік)	Любов	Статус	Інформація	Гроші	Товари	Послуги
1	Колонія/чол./15–16 р.	3,48	3,01	3,23	3,35	<u>2,85</u>	3,17
2	Колонія/жін./15–16р.	3,79	3,3	3,61	3,54	3,35	3,77
3	Колонія/чол./17р.+	3,48	<u>2,92</u>	<u>2,91</u>	3,11	<u>2,86</u>	3,18
4	Колонія/жін./17р.+	3,56	3,17	3,3	3,27	3,01	3,29
5	Школа/чол./13–14р.	3,56	<u>2,91</u>	3,18	3,44	<u>2,97</u>	3,46
6	Школа/жін./13–14р.	3,7	<u>2,66</u>	3,2	3,29	<u>2,75</u>	3,33
7	Школа/чол./15–16р.	3,63	3,07	3,31	3,33	<u>2,84</u>	3,55
8	Школа/жін./15–16р.	3,76	<u>2,95</u>	3,26	3,62	<u>2,83</u>	3,49
9	ВНЗ/чол./17р.+	3,64	<u>2,83</u>	3,25	3,57	<u>2,89</u>	3,46
10	ВНЗ/жін./17р.+	3,59	<u>2,94</u>	3,18	3,61	<u>2,74</u>	3,43

Ресурс товарів, подарунків респонденти оцінюють від 2,74 балів – «певною мірою важливо» (підгрупа 10) до 3,35 бала – «важливо» (підгрупа 2). Статистично значущі відмінності ресурсу товарів виявлено в парі підгруп 2 і 10, зокрема, товари є більш важливі для вихованок колонії 15–16 років, ніж для студенток першого курсу ВНЗ. Це може вказувати на розуміння цінності між особових стосунків вихованок колонії, які підкріплені матеріальними «подарунками», на-

приклад, «якщо я отримую подарунки, то відчуваю себе цінною для людини, яка дарує».

Ресурс послуг, тобто дієвої поведінки, праці для інших, турботи має всередньому значення 3 бали, тобто є важливим для представників усіх підгруп. Статистично значущі відмінності ресурсу послуг виявлено в підгрупах 2 і 3. Більш значущим ресурс послуг виявився для вихованок колонії, дівчат 15-16 років, ніж для вихованців колонії юнацького віку.

Таблиця 3

Статистично значущі відмінності ресурсних уподобань підгруп респондентів*

№ з/п	Змінна «підгрупи» (вибірка/стать/вік)	Любов	Статус	Інформація	Гроші	Товари	Послуги
1(A)	Колонія/чол./15–16р.						
2(B)	Колонія/жін./15–16р.			С		J	С
3(C)	Колонія/чол./17р.+						
4(D)	Колонія/жін./17р.+		F	С			
5(E)	Школа/чол./13–14р.						
6(F)	Школа/жін./13–14р.						
7(G)	Школа/чол./15–16р.						
8(H)	Школа/жін./15–16р.				С		
9(I)	ВНЗ/чол./17р.+				С		
10(J)	ВНЗ/жін./17р.+				С		

*Результати обґрунтовано за двостороннім критерієм, що припускає рівність дисперсій на рівні значущості 0,05. Для кожної пари, в якій виявлені значущі відмінності, буква, що позначає категорію з меншим значенням, з'являється в стовпці категорії з більшим значенням.

Порівняння стовпців проводиться з урахуванням поправки Бонферроні (коментар SPSS).

Аналіз середніх значень ресурсних уподобань респондентів дає змогу виявити такі особливості. По-перше, ресурси любові, послуг і грошей для всіх підгруп респондентів важливі, оскільки мають середнє значення 3 бали. По-друге, ресурс любові для всіх підгруп респондентів важливий, статистично значущих відмінностей на рівні підгруп не виявлено. По-третє, ресурс інформації важливий, адже

оцінюється всередньому 3 бали, для 9 з 10 підгруп, окрім підгрупи 3 – вихованців колонії юнаків. По-четверте, ресурси статусу і товарів оцінюються респондентами в діапазоні від 2 балів «певною мірою важливо» до 3 «важливо». По-п'яте, виявлено статистично значущі відмінності щодо ресурсів інформації, товарів і послуг для підгрупи 2 – вихованок колонії старшого підліткового віку (15–16 років), статусу і інформації для підгрупи 4 – вихованок колонії юнацького віку, ресурсу грошей для підгруп 8, 9, 10 – учениць старшого підліткового віку і студентів першого курсу ВНЗ обох статей. Усі перераховані значущі відмінності було виявлено відповідно по підгрупи 3 – вихованців колонії юнацького віку, що свідчить про психологічно меншу значущість ресурсів статусу, грошей, інформації та послуг для вихованців колонії чоловіків старших 17 років. Виявлені особливості ресурсних уподобань дають можливість поглибити роботу з аналізу та інтерпретації представлених емпіричних даних і детальніше дослідити значущість зазначених ресурсів в створенні міжособових стосунків нашими респондентами.

Таблиця 4 корисна для розуміння послідовності ресурсних уподобань у представників підгруп. Вона може бути використана під час підготовки методичних рекомендацій з уявленнями респондентів щодо спонукання їх до рефлексування.

Таблиця 4

Рейтинг ресурсних уподобань у підгрупах респондентів (відповідно до середніх значень)

№ з/п	Змінна «підгрупи» (вибір/стать/вік)	Місце ресурсу (від найбільшого до найменшого середнього значення)					
		1-ше	2-ге	3-тє	4-те	5-те	6-те
1	Колонія/чол./15–16 р.	Любов	Гроші	Інформація	Послуги	Статус	Товари
2	Колонія/жін./15–16р.	Любов	Послуги	Інформація	Гроші	Товари	Статус
3	Колонія/чол./17р.+	Любов	Послуги	Гроші	Статус	Інформація	Товари
4	Колонія/жін./17р.+	Любов	Інформація	Послуги	Гроші	Статус	Товари
5	Школа/чол./13–14р.	Любов	Послуги	Гроші	Інформація	Товари	Статус
6	Школа/жін./13–14р.	Любов	Послуги	Гроші	Інформація	Товари	Статус
7	Школа/чол./15–16р.	Любов	Послуги	Гроші	Інформація	Статус	Товари
8	Школа/жін./15–16р.	Любов	Гроші	Послуги	Інформація	Статус	Товари
9	ВНЗ/чол./17р.+	Любов	Гроші	Послуги	Інформація	Товари	Статус
10	ВНЗ/жін./17р.+	Гроші	Любов	Послуги	Інформація	Статус	Товари

Висновки й перспективи подальших досліджень. У результаті аналізу емпіричних даних, отриманих під час дослідження ресурсних уподобань 626 респондентів, представників десяти статусно-вікових підгруп, було виявлено:

1. Пріоритетними для всіх респондентів є ресурси любові, послуг, грошей та інформації, менше значення мають ресурси статусу і товарів. Ресурс любові виявився однаково важливим у міжособистих стосунках для всіх респондентів, оскільки статистично значущих відмінностей не виявлено. Можна спростувати стереотип, що панує у суспільстві, про важливість грошей для сучасних підлітків і молоді. Пріоритет ресурсу любові вказує на пріоритет вибору типу міжособових стосунків, які будуть задовольняти потребу в прийнятті, визнанні і прихильності з боку важливих осіб.

2. Особливостями ресурсних уподобань є більша вагомість для підгрупи вихованок колонії, старшої підліткової підгрупи (15–16 років) ресурсів інформації, товарів і послуг; для вихованок колонії юнацького віку (старших 17 років) – ресурсів статусу й інформації; для учениць школи (15–16 років) і студентів першого курсу ВНЗ обох статей – ресурсу грошей, на противагу вихованцям колонії, чоловікам старшим 17 років. Виявлені особливості вказують на вигогідну пріоритетність вибору типу стосунків, спрямованих на задоволення вищезазначених ресурсних уподобань.

3. Перспективою подальших досліджень є виявлення чинників, які впливають на формування ресурсних уподобань підлітків та осіб юнацького віку та встановлення зв'язків з показниками рефлексії як психічної властивості і рівнем соціально-психологічної адаптації респондентів.

Література

1. Берн Е. Транзакционный анализ и психотерапия / Е. Берн. – СПб. : Братство. – 1992. – 224 с.
Bern E. Transactional analysis and psychotherapy / E. Bern. – SPb. : Bratstvo, 1992. – 224 p.
2. Наследов А. Д. SPSS – Компьютерный анализ данных в психологии и социальных науках / А. Д. Наследов. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2005. – 416 с.
Nasledov A. D. SPSS – Komputernyj analiz dannyh v psihologii i sotsialnyh naukah [SPSS - Computer analysis of the data in psychology and social sciences] / A. D. Nasledov. – SPb : Piter, 2005. – 416 s.
3. Національна рамка кваліфікацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lir.lg.ua/nrk.doc

The National Qualifications Framework (2011) [Electronic resource]. – Mode of access : www.lir.lg.ua/nrk.doc

4. Хоріна О. І. Деструктивні моделі міжособових стосунків підлітків / О. І. Хоріна // Наукові студії із соціальної та політичної психології : зб. ст. / АПН України, Інститут соціальної та політичної психології ; редкол. : С. Д. Максименко, М. М. Слюсаревський та ін. – К. : Міленіум, 2008. – Вип. 19 (22). – С. 111–123.
Khorina E. Destruktyvni modeli mizosobovych stosunkiv pidlitkiv [Destructive models of interpersonal relationships of adolescents] / E. Khorina // Naukovistudiyii z sotsial'noyi ta politychnoyi psykholohiyi – 2008. – No 19(22). – P. 111 –123.
5. Stangl W. Personality and the structure of resource preferences / W. Stangl // Journal of Economic Psychology. – 1993. – № 14, P. 1. – P. 1–15.

УДК 316.74:2(0758)

О. Г. Цукур

Received June 19, 2014;

Revised July 17, 2014;

Accepted July 25, 2014.

КОНСТРУЮВАННЯ РЕЛІГІЙНОГО ПЕРЕЖИВАННЯ: САКРАЛІЗОВАНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПОВСЯКДЕННОСТІ

У статті відображено результати теоретичного аналізу особливостей конструювання релігійного переживання через сакралізовану інтерпретацію повсякденного життя особистості. Показано, що релігійні категорії і способи їх інтерпретації не просто «висловлюють», але значною мірою визначають, що і як переживає людина в повсякденному житті й релігійній практиці. Акцент зроблено на вивченні варіативності інтерпретацій повсякденного життя загалом та пошуків особистісної ідентичності, зокрема через сакралізовану основу буття. Це надає доступ до індивідуальних форм кристалізації релігійного переживання, а врахування множинності релігійних проявів відкриває нові можливості у вивченні переживань і зумовлює розгортання різноаспектних тлумачень внутрішнього світу особистості. Проаналізовано підходи до тлумачення сакрального в науково-гуманітарному дискурсі, які пояснюють специфічність формування у людини уявлень про надприродне. З одного боку, під сакральним розуміють все потойбічне і надзвичайне. Також як сакральне може бути певний стійкий процес уніфікованих інституційних дій або ж ідеал, до якого потрібно наполегливо прагнути. Здійснено аналіз взаємозв'язку сакральності й повсякден-